

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Σαν το λίγο το νερό

Η γραφή του χτυπάει «φλέβα»
και στον αναγνώστη, σε βάθος.
Αναγνωστικό και ψυχικό.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΣΚΑΛΙΔΗ

Η περιδιάβαση μιας ψυχής
στο εσωτερικό τοπίο του
ανθρώπου, κυρίως
στα ανομολόγητα και
στις πληγές του.

Είναι η έλλειψη,
εκ μέρους του,
της συμπόνιας;
Είναι η αναζήτηση
της πηγαίας γλώσσας;
Είναι η επιδίωξη
της ιδανικής αγάπης;
Ή, μήπως εντέλει, η
αναζήτηση της ξεγνοιασιάς;

ΟΥΤΟΠΙΑ

Διμηνιαία Έκδοση Θεωρίας και Πολιτισμού, Μαυρομιχάλη 52, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 36.07.742, Φαξ: 210 38.36.658, www.u-topia.gr

UTOPIA

A Bimonthly Review of Theory and Culture, Editor: E. I. Bitsakis

52 Mavromichali Str, 106 80 Athens, Greece,

Tel.: 210 36.07.742, Fax: 210 38.29.207-210 38.25.255

Εκδότης: Ευτύχης Μπιτσάκης

Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κεντρική διάθεση: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ζωοδόχου Πηγής και Τζαβέλλα 1, Αθήνα, Τηλ.: 210 33.02.003

Συντακτική Επιτροπή

Βασίλης Αλεξίου, Χρίστος Αλεξίου, Θανάσης Γκιούρας, Δημήτρης Γρηγορόπουλος, Χρήστος Δερμεντζόπουλος, Δημήτρης Δημητούλης, Ανδρέας Θεοφίλου, Έκτωρ Κακναβάτος, Αιμιλία Καραλή, Ερατοσθένης Καψωμένος, Κατερίνα Κέη, Μαρία Κοκκίνου, Στάθης Κουβελάκης, Αλοκρατία Λάκκα, Κατερίνα Μάτσα, Δημήτρης Μπελαντής, Ευτύχης Μπιτσάκης, Αντρέας Παγουλάτος, Πέτρος Παπακωνσταντίνου, Μάνος Σπυριδάκης, Γιώργος Σταμάτης, Σταύρος Σταυρίδης, Γιώργος Τριμπέρης, Αλέξανδρος Χρύσης.

Τακτικοί Συνεργάτες

Λεωνίδας Βατινιώτης, Χρίστος Γεωργίου, Γιάννης Δάλλας, Μανώλης Δαφέρμος, Κωστής Δεμερτζής, Γιώργος Διζικιρίκης, Σόνια Ιλίνσκαγια, Γιάννης Κυριακάκης, Δημήτρα Λαμπροπούλου, Κώστας Λαπαβίτσας, Γιώργος Λιοδάκης, Γιώργος Μανιάτης, Ευγένιος Ματθιόπουλος, Σταύρος Μαυρουδάς, Θόδωρος Μεγαλοοικονόμου, Βασίλης Μηνακάκης, Χρυσούλα Μητσοπούλου, Παναγιώτης Νούτσος, Ευαγγελή Ντάτση, Δημοφάνης Παπαδάτος, Δημήτρης Πατέλης, Σάββας Πατσαλίδης, Περικλής Παυλίδης, Γιώργος Παυλόπουλος, Γιάννης Πλάγγεσης, Δημήτρης Ρόκος, Δημήτρης Σαραφινός, Γιάννης Σακκάς, Θανάσης Σφήκας, Παναγιώτης Σωτήρης, Νίκος Ταμπάκης, Δημήτρης Τζωρτζόπουλος, Βούλα Τσινόρεμα, Άρης Χατζηστεφάνου.

Επιμέλεια και διόρθωση δοκιμίων: Ελένη Μιχαλοπούλου

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Ελληνικά Γράμματα Α.Ε., τηλ.: 210 3891800

Εκτύπωση: Χ. Ζαχαρόπουλος - Δ. Σιταράς ΑΕΕ, τηλ.: 210 48.28.351

Για τους Συνεργάτες της Ουτοπίας

Τα κείμενα που δημοσιεύονται εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα. Η Συντακτική Επιτροπή ευθύνεται για την επιλογή τους. Κάθε κείμενο κρίνεται από δύο ειδικούς, μέλη ή μη της Συντακτικής Επιτροπής. Σε περίπτωση διαφωνίας, το κείμενο δίδεται σε τρίτο κριτή. Απορριπτικές αποφάσεις της Συντακτικής Επιτροπής αιτιολογούνται. Οι συγγραφείς παρακαλούνται να υποβάλουν τα κείμενά τους σε 2 δακτυλογραφημένα αντίτυπα. Τα άρθρα δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις 6.000 λέξεις, δηλαδή τις 20 δακτυλογραφημένες σελίδες κανονικού σχήματος. Εφόσον είναι δυνατόν, τα άρθρα να είναι γραμμένα σε δισκέτα, σε Macintosh, MS DOS text ή οποιαδήποτε Windows.

Τιμή τεύχους 8 ευρώ. Ετήσια συνδρομή 40 ευρώ. Φοιτητές 30 ευρώ. Οργανισμοί 80 ευρώ.

Συνδρομές: ALPHA BANK, 103002320002885 (Περιοδικό Ουτοπία).

Η: Ελληνικά Γράμματα, Δώρα Κούτση, Εμ. Μπενάκη 59, 106 81 Αθήνα.

Αριθμός τεύχους: 84, Μάρτιος - Απρίλιος 2009

ISSN: 1105-9141

5 ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ

- 7 ΓΙΑ ΤΟ 9ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΟΣΔΕΠ
Παναγιώτης Σωτήρης
- 9 ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ (!)
Δημήτρης Σαραφιανός
- 13 ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΝΑΤΟ
Άρης Χατζηστεφάνου
- 16 ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ, ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ
ΤΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ
Κώστας Σταμάτης
- 20 ΔΕΚΑ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Θανάσης Κ. Γεράνιος

ΜΝΗΜΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ

- 25 ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ
Ευτύχης Μπιτσάκης

ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ: ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- 31 ΠΡΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΜΥΘΙΚΕΣ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΕΣ
Μάρω Παπαθανασίου
- 47 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΪΝΣΤΑΪΝ
Βλαντιμίρ Φοκ
- 59 Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΤΟ ΘΕΡΜΟ BIG BANG
Jean-Claude Pecker
- 77 ΧΩΡΟΧΡΟΝΟΣ, Η ΠΡΟΣΦΙΛΗΣ ΚΛΙΝΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
Νίκος Ταμπάκης
- 89 Η ΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΑΡΧΗ. ΜΙΑ ΑΦΕΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ
Ευτύχης Μπιτσάκης
- 109 ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ
Antonietta Pellegrini, Ανδρέας Θεοφίλου, Michele Barone

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- 131 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ
Bruno Escoubes
- 141 Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ
Μαρία Τερδήμου
- 153 ΤΟ ΩΡΑΙΟ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
Δημοσθένης Δαγκλής

- 165 ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ
Νικόλαος-Ίων Τερζόγλου
- 179 ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ
Ορέστης Κωνσταντάς

Η ΚΡΙΣΗ

- 189 1989-2009: ΙΣΤΟΡΙΑ ΔΥΟ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΕΩΝ
Πέτρος Παπακωνσταντίνου

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

- 217 ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΦΗΚΑΣ, ΤΟ ΧΩΛΟ ΑΛΟΓΟ: ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ 1941-1949
Νατάσα Κεφαλληνού

Εικόνα εξωφύλλου: Heinz Trökes (1913-1997) Le Canon lunaire, 1946.

Οπισθόφυλλο: Sarah Ellen Harding (1847-1886) Quilt από μαλλί και μετάξι, κεντήθηκε και χρησιμοποιήθηκε από την ίδια σε αστρονομικές διαλέξεις που έδινε στην Αϊόβα των Η.Π.Α.

Το σημερινό τεύχος συγκροτείται από δυο βασικές ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται στο κοσμολογικό πρόβλημα. Με αφορμή τον φετινό γιορτασμό των 400 χρόνων Αστρονομίας, επιχειρήσαμε μια σύντομη αναφορά στο κοσμολογικό πρόβλημα και στις φιλοσοφικές και ιδεολογικές συνέπειες των εξελίξεων στην Αστροφυσική και στην Κοσμολογία.

Όπως είναι γνωστό, η θεωρία της βαρύτητας του Αϊνστάιν αποτέλεσε το μαθηματικό πλαίσιο για τη δημιουργία κοσμολογικών προτύπων. Μια έντονη συζήτηση διεξάγεται έκτοτε για τη φυσική σημασία διαφόρων κοσμολογικών προτύπων, που η ιδεολογική χρήση τους εξάλλου είχε ως συνέπεια την ανάπτυξη νέων μυστικιστικών αντιλήψεων ή αφελών επιστημολογικών γενικεύσεων. Αντίστοιχες συνέπειες είχαν οι καταπληκτικές κατακτήσεις της παρατηρησιακής αστρονομίας και της αστροφυσικής, η σύζευξη της οποίας με τη μικροφυσική άνοιξε νέους ορίζοντες στη γνώση μας για τη φυσική πραγματικότητα.

Το αφιέρωμα στην κοσμολογία αρχίζει με μια αναφορά από τη Μάρω Παπαθανασίου στις προφιλοσοφικές, μυθικές κοσμογονίες, οι οποίες πέρα από την αισθητική γοητεία τους ενδιαφέρουν και από καθαρά επιστημονική και επιστημολογική άποψη. Ακολουθεί ένα άρθρο του μεγάλου Σοβιετικού φυσικού Vladimir Fock, για τις γενικές αρχές της θεωρίας της βαρύτητας του Αϊνστάιν. Στη συνέχεια ο Jean Claude Pecker αναλύει τα θετικά αλλά και τις αντιφάσεις και τις αυθαίρετες βεβαιώσεις του κυρίαρχου σήμερα κοσμολογικού προτύπου, του λεγόμενου Big Bang. Ο Νίκος Ταμπάκης επικεντρώνει την ανάλυσή του στο πρόβλημα του χωροχρόνου, εξειδικεύοντάς το όπως εμφανίζεται στη σύγχρονη κοσμολογία. Ακολουθεί μια λεπτομερειακή κριτική από τον Ε. Μπιτσάκη μιας αφελούς σύγχρονης μορφής τελεολογίας, της λεγόμενης ανθρωπικής αρχής, η οποία αντιστρέφοντας τις σχέσεις αιτίας και αποτελέσματος στο κοσμικό γίγνεσθαι ισχυρίζεται ότι το Σύμπαν δημιουργήθηκε για να υπάρξει ο Άνθρωπος. Το τελευταίο άρθρο διερευνά το πρόβλημα των συμμετριών στην εξέλιξη της Φυσικής, όσο και τις εξόχως σημαντικές επιστημολογικές συνέπειές τους.

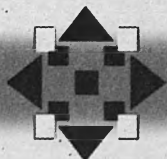
Η δεύτερη ενότητα του σημερινού τεύχους είναι αφιερωμένη σε ορισμένες από τις κοινωνικές συνέπειες της επιστημονικής προόδου. Η επιστήμη είναι μορφή κοινωνικής πρακτικής. Κάθε επιστημονικός κλάδος έχει τη δική του εσωτερική «λογική» ανάπτυξης. Όμως ταυτόχρονα το γίγνεσθαι των επιστημών καθορίζεται από ένα σύνολο «εξωτερικών» κοινωνικών παραγόντων, δεδομένου ότι και οι πιο αφηρημένες επιστήμες ανταποκρίνονται σε υπαρκτές κοινωνικές ανάγκες, υλικές και ιδεολογικές. Συνέπεια: η επιστήμη, ιδιαίτερα οι φυσικές επιστήμες, έχουν δύο αλληλένδετες και αντίθετες όψεις, όπως ο αρ-

χαίος Ιανός. Το πρώτο άρθρο, του Bruno Escoubes, επισημαίνει την ευθύνη των επιστημόνων σχετικά με την ανάπτυξη της πολεμικής τεχνολογίας. Η Μαρία Τερδήμου αναλύει την ιδεολογική χρήση των μαθηματικών, ιδιαίτερα της πιθανοθεωρίας, κυρίως ως προς τη δήθεν επιστημονική θεμελίωση ορισμένων ανορθολογικών αντιλήψεων. Στη συνέχεια ο Δημ. Δαγκλής αναφέρεται στις αισθητικές διαστάσεις και συνέπειες των φυσικών επιστημών. Το θέμα αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τόσο από τη σκοπιά την επιστημονική όσο και από την άποψη των αισθητικών θεωριών. Τα δυο τελευταία άρθρα της ενότητας αναφέρονται στην αρχιτεκτονική, τόσο στις αισθητικές όσο και στις κοινωνικές της συνέπειες.

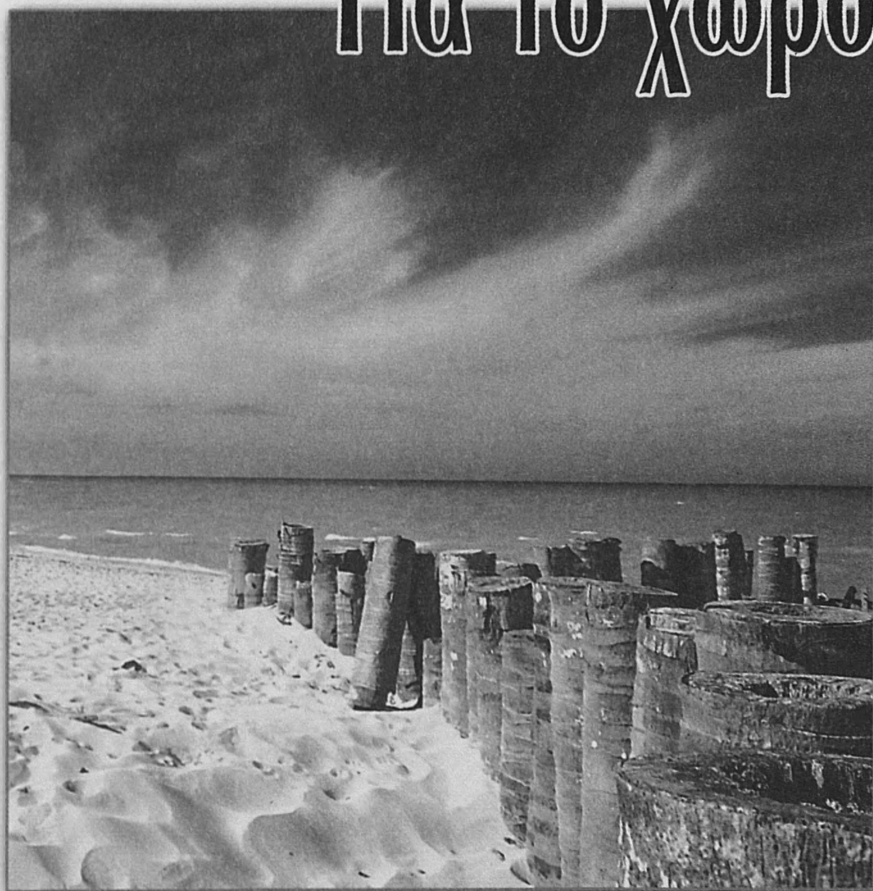
Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύεται επίσης ένα εξαιρετικά επίκαιρο και ενδιαφέρον άρθρο του Πέτρου Παπακωνσταντίνου, μια «ιστορία» δύο καταρρέσεων: του «υπαρκτού» σοσιαλισμού και του υπαρκτού, σημερινού καπιταλισμού, που βιώνει την καταστρεπτικότερη ίσως κρίση στην ιστορία του.

Όπως πάντα, και στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται άρθρα που αφορούν επίκαιρα, οξύτατα και συχνά παγκόσμια προβλήματα της σημερινής πραγματικότητας: Για το 9ο Συνέδριο της ΠΟΣΔΕΠ (Παν. Σωτήρης). Τα δικαιώματα στη δικαιοδοσία του στρατού (Δημ. Σαραφιανός). Εξήντα χρόνια ΝΑΤΟ (Άρης Χατζηστεφάνου). Κρίση του καπιταλισμού, κρίση της πολιτικής, απειλή για τις ελευθερίες (Κώστας Σταμάτης). Δέκα μύθοι και μια αλήθεια της πυρηνικής ενέργειας (Θ. Γεράνιος). Και μόνη η ανάγνωση των τίτλων αυτών των σχετικά σύντομων κειμένων καταδεικνύει τη σπουδαιότητα της στήλης «Επί τον Τύπον» με την οποία «εγκαινιάζονται» τα τεύχη της Ουτοπίας. Η εικογράφηση σχετίζεται με το αφιέρωμα στην κοσμολογία.

Κριτική Γεωγραφική Σκέψη

Για το χώρο

Doreen Massey

- Μια νέα οπτική του χώρου ως έννοιας
- Ένας νέος τρόπος να κατανοήσουμε τις προκλήσεις και τη δυναμική του

Ειρήνη Τουνταςάκη

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

Μια περιήγηση στην ιστορία της ανθρωπολογικής θεωρίας της συγγένειας, μια αναλυτική παρουσίαση των θεωρητικών ρευμάτων που ανέδειξαν τη συγγένεια σε κυρίαρχη αναλυτική έννοια και σε ερευνητικό πεδίο κομβικής σημασίας για την ανάπτυξη επιστημολογικών μοντέλων, τα οποία καθόρισαν την πορεία της ανθρωπολογικής επιστήμης.

**Ελληνικά
Χεάμματα**

Σ Ε Ο Λ Α Τ Α Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Α

Eric R. Wolf

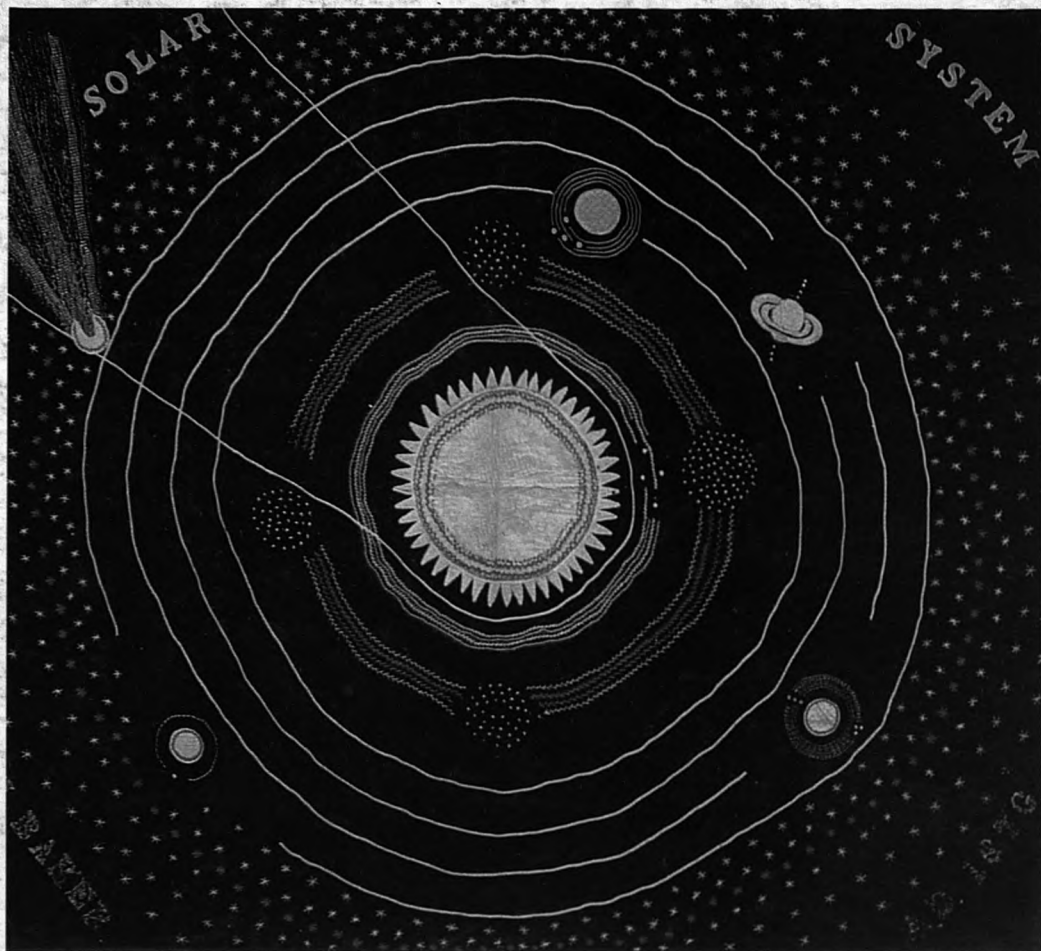
Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΟΙ ΧΩΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μια ανατρεπτική μελέτη για το ρόλο των απλών ανθρώπων, των αποκαλούμενων «πρωτόγονων», «περιθωριακών» και «χωρίς ιστορία», στη διαμόρφωση της παγκόσμιας ιστορίας κατά την ευρωπαϊκή εξάπλωση από το 1400 και μετά.

Ελληνικά
γράμματα

Σ Ε Ο Λ Α Τ Α Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Α

ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ: Π. Σωτήρης: Για το 9ο Συνέδριο της ΠΟΣΔΕΠ – Δ. Σαραφιανός: Τα δικαιώματα στη δικαιοδοσία του Στρατού (!) – Α. Χατζηστεφάνου: Εξήντα χρόνια NATO – Κ. Σταμάτης: Κρίση του καπιταλισμού, κρίση της πολιτικής, απειλή για τις ελευθερίες – Θ. Κ. Γεράνιος: Δέκα μύθοι και μια αλήθεια για την πυρηνική ενέργεια. Ε. Μπιτσάκης: Μνήμη Χρήστου Παπουτσάκη – Για τον πολιτισμό της Αριστεράς σε δύσκολους καιρούς. **ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑ: ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ:** Μ. Παπαθανασίου: Προφιλοσοφικές μυθικές κοσμογονίες – Β. Φοκ: Γενικές αρχές της θεωρίας της βαρύτητας του Αϊνστάιν – J.-C. Pecker: Η παιδική αρρώστια της κοσμολογίας: Το θερμό Big Bang – Ν. Ταμπάκης: Χωροχρόνος, η προσφιλής κλίνη της σύγχρονης κοσμολογίας – Ε. Μπιτσάκης: Η ανθρωπική αρχή. Μια αφελής ιστορία για το σύμπαν – Α. Pellegrini, Α. Θεοφίλου, Μ. Barone: Συμμετρία και αντίθεση στη φύση και τη φυσική. **Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:** Β. Escoubes: Η ευθύνη του επιστήμονα απέναντι στους στρατιωτικούς – Μ. Τερδήμευ: Η ιδεολογική χρήση των μαθηματικών – Δ. Δαγρλής: Το ωραίο στη φυσική. Για την αισθητική διάσταση της Φυσικής Επιστήμης – Ν.-Ι. Τερζόγλου: Φιλοσοφικές προσεγγίσεις της αρχιτεκτονικής σκέψης – Ο. Κωνσταντάς: Καταστροφή και αρχιτεκτονική. Μια κριτική. **Η ΚΡΙΣΗ:** Π. Παπακωνσταντίνου: 1989-2009: Ιστορία δύο καταρρέψεων. **ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.**